LIBRIS | We know books

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Doina Burtea • Alina Perțea

ISTORIE

Manual pentru clasa a IV-a

Aramis

AROBS Transilvania Software

București, 2021

LIBRIS | We know books

CUPRINS

Deșteaptă-te, române ... 3
Competențe generale și specifice ... 5
Instrucțiuni de utilizare a manualului ... 7
UNITATEA 1. IERI, AZI, MÂINE ... 9
1. Ce este istoria? (introducere) ... 10
2. Timpul și spațiul istoric ... 14
Recapitulare ... 18
Evaluare ... 20
UNITATEA 2. FAMILIA ... 21
1. Trecutul familiei. Arborele genealogic ... 22
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei ... 26
Familia mea (Proiect) ... 29
Recapitulare ... 32
Evaluare ... 34
UNITATEA 3. COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ ... 35
1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală ... 36
Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală (Investigație) ... 39
2. Comunitatea locală ... 40
3. Comunitatea națională ... 44
Comunitatea mea (Proiect) ... 47
Recapitulare ... 48
Cetatea Sighișoarei (Lectură) ... 50
Evaluare ... 52
UNITATEA 4. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA ... 53
1. Dacii și romanii ... 54
2. Legende și scrieri istorice despre daci și romani ... 59
3. Grecii, galii, slavii ... 64
Recapitulare ... 67
Autoevaluare ... 69
UNITATEA 5. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU ... 71
1. Întemeierea statelor medievale românești ... 72
2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice ... 75
3. Transilvania – spațiu multienic. Personalități ale minorităților ... 81
4. Evul Mediu în lume – englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri ... 85
Țările Române în Evul Mediu (Proiect) ... 89
Recapitulare ... 90
Evaluare ... 92
UNITATEA 6. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ ... 93
1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române ... 94
2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea ... 98
3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire ... 102
4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii.
Călători și exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea ... 106
Recapitulare ... 110
Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect) ... 112
Evaluare ... 114
UNITATEA 7. ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII. EPOCA CONTEMPORANĂ ... 115
1. **Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial** ... 116
2. **Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989** ... 120
Recapitulare ... 124
Evaluare ... 126
Recapitulare finală ... 127

LIBRIS | We know books

1. Ce este istoria? (introducere)

AFLĂM

Perioada de dinainte de apariția omului

Pământul are o vârstă estimată la 4,5 miliarde de ani. Dacă am reduce întreaga istorie a acestuia la o singură zi, am avea următoarea imagine:

- ora 0^{00} - formarea Pământului;
- ora 1^{25} - apariția vieții;
- ora 11^{30} - apariția dinozaurilor;
- ora 11^{45} - dispariția dinozaurilor;
- ora 23^{59} - apariția „Omului inteligent" (Homo sapiens) și începerea evoluției lui.

TRECUT

Preistoria

Preistoria a început odată cu apariția omului și a durat până la apariția scrisului. În această perioadă a istoriei, omul s-a adaptat la condițiile de mediu, a descoperit și a întrebuințat focul, și-a făurit primele unelte și arme. Apoi a trecut de la stadiul de prădător la cel de producător odată cu apariția și practicarea unor activități precum agricultura, domesticirea și creșterea primelor animale.

Antichitatea

Antichitatea a apărut odată cu inventarea scrierii, când sau dezvoltat cultura, arta și religia și s-au pus bazele **marilor civilizații**. Cele mai importante civilizații din Europa au fost cea greacă și cea romană. **Statul** a evoluat de la orașul-stat (cea mai veche formă de organizare a statului) la regat (o formă avansată și extinsă, condusă de un rege) sau imperiu (formă de stat condusă de un împărat, care a evoluat prin cucerirea altor teritorii).

LIBRIS We know books

TRECUT

Noi am purtat războaie pentru pământ, şi religie, am descoperit teritorii necunoscute şi alte continente şi am aflat lucruri noi.

Evul Mediu

În Evul Mediu au apărut primele state feudale conduse de regi, cu ajutorul nobilimii locale și al înalților preoți, cu toții mari proprietari de pământuri. A fost o epocă marcată de numeroase și lungi războaie de cucerire, dar și religioase, cum ar fi Războiul de 100 de Ani dintre Franța și Anglia. Odată cu marile descoperiri geografice și progresele din domeniul literaturii, artei și științei, se încheie această epocă.

Libertatea este asemenea unei plante care, odată ce a prins rădăcini, creşte foarte repede.

Epoca modernă

A fost o perioadă de mari transformări din punct de vedere politic, militar, economic și științific, la capătul căreia lumea a fost cuprinsă de Marele Război, denumire sub care mai este cunoscut Primul Război Mondial (1914-1918). În această perioadă s-au dezvoltat industria, mai ales cea producătoare de armament, științele, literatura și educația, oamenii fiind tot mai conștienți de drepturile și libertățile lor.

PREZENT

Este un pas mic pentru om, un salt uriaş pentru omenire.

Epoca contemporană

Este o perioadă în care tehnologia şi ştiinţa au continuat să se dezvolte pe întreaga planetă, permițând omului să cerceteze Universul și să-și îmbunătățească viața. Cele mai însemnate invenții ale perioadei sunt computerele, internetul și telefonul mobil. Sunt perfecționate invenții ale Epocii moderne, printre care automobilul, locomotiva și avionul, iar omenirea se confruntă cu noi probleme precum încălcări ale drepturilor omului, poluarea și epuizarea resurselor naturale, traficul de ființe umane și de droguri, războaie, terorism, dar și pandemii (epidemii extinse la nivelul întregii planete).

PE SCURT

Istoria este știința care studiază trecutul omenirii, adică modul în care a evoluat societatea de la apariția omului și până în prezent. Trecutul omenirii a fost împărțit de istorici în mai multe **epoci**.

Cele mai precise informații sunt cele oferite de sursele scrise de oamenii care au fost contemporani cu evenimentul descris. Cu cât sunt descoperite mai multe surse, cu atât informațiile sunt mai corecte.

Cea mai lungă perioadă din istoria omenirii, **Preistoria**, este lipsită însă de astfel de surse scrise (fig. 3-4), lucru ce a făcut dificilă misiunea arheologilor de a reconstitui cu exactitate perioada respectivă, ei neavând la dispoziție decât surse istorice nescrise (fig. 2).

Fig. 1. Interior dintr-un muzeu de istorie

Fig. 2. Vase de lut, sursă istorică nescrisă

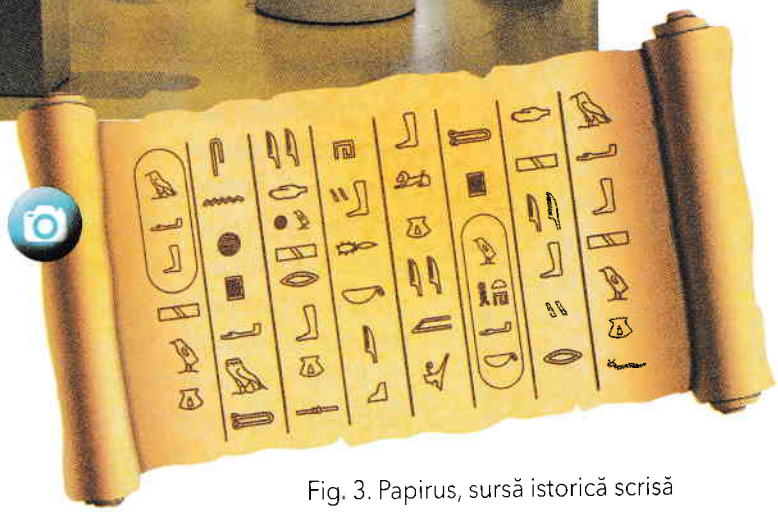

Fig. 3. Papirus, sursă istorică scrisă

Fig. 4. Drapelul României în Războiul de Independență (1877-1878), sursă istorică scrisă

Minidicționar

civilizație = nivel de dezvoltare materială și spirituală a unei societăți, a unui popor sau a unui stat dintr-o epocă dată

epocă istorică = perioadă încadrată de evenimente importante, stabilite de istorici, şi care prezintă anumite caracteristici

picturi rupestre = picturi realizate pe pereții peșterilor, reprezentând unele dintre primele manifestări spirituale ale oamenilor

stat = formă de organizare a unei comunități care se bazează pe autoritatea unor instituții în scopul asigurării funcționării societății

LIBRIS We know books

CE AI REȚINUT?

1. Analizează informațiile oferite la paginile 10-11, apoi răspunde la cerințele de mai jos.

a) Menționează un loc în care trăiau oamenii preistorici.
b) Precizează epoca istorică în care apar primele științe.
c) Numește epoca în care s-a dezvoltat ideea de libertate.

2. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le cu termenii care lipsesc.

a) Istoria studiază ... până în ... .
b) Sursele istorice sunt descoperite și interpretate de ... .
c) Sursele istorice sunt ... și ... .

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la următoarele cerințe.

a) Precizează care sunt epocile din trecutul omenirii.
b) Menționează câte un eveniment care a avut loc în fiecare epocă.
c) Pentru fiecare eveniment menționat la punctul **b**, enumeră surse istorice care pot oferi informații despre acesta.

2. Analizează informațiile de la pagina 12 și stabilește corespondența între cifrele din dreptul termenilor din prima coloană și literele termenilor din cea de-a doua coloană, argumentând alegerile făcute. Fiecărei cifre îi corespunde o singură literă și invers.

1. sursă istorică scrisă
2. muzeu de istorie
3. sursă istorică nescrisă

a) arme, unelte, vase din lut
b) hărți, pergamente, cronici
c) spațiu care adăpostește ruine
d) spațiu care adăpostește surse istorice

Fig. 5. Picturi rupestre, vechi de peste 4 000 de ani, Thailanda

CUM INTERPRETEZI?

ACTIVITATE ÎN GRUP

• Realizați la tablă o imagine ca în modelul alăturat și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

În timpul activității, observați-vă reciproc dacă:
- urmați instrucțiunile specifice activității;
- cereți ajutorul când aveți nevoie;
- colaborați între voi;
- finalizați activitatea.

LIBRIS | We know books

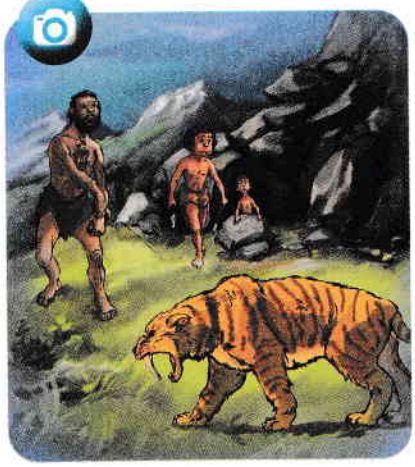
2. Timpul și spațiul istoric

AFLĂM

PERIOADA DE DINAINTEA APARIȚIEI OMULUI

PREISTORIA

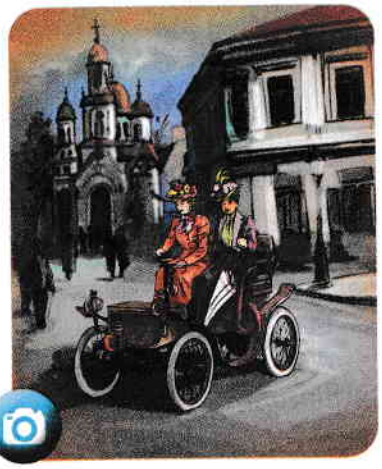
ANTICHITATEA

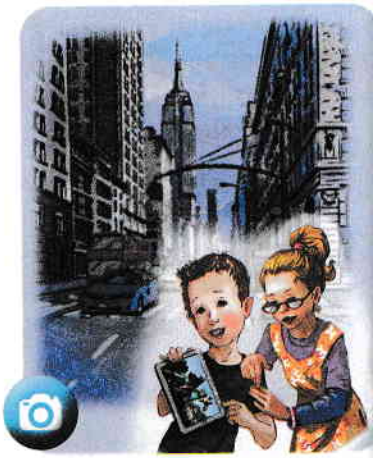
EVUL MEDIU

EPOCA MODERNĂ

EPOCA CONTEMPORANĂ

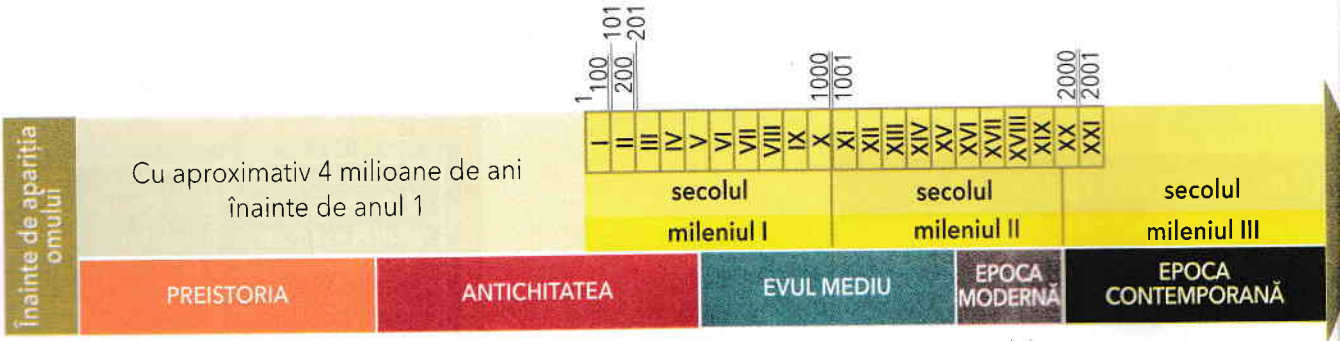

Fig. 6. Reprezentarea grafică a timpului istoric pe axa timpului

Deceniul = 10 ani
Secolul (veacul) = 100 de ani
Mileniul = 1 000 de ani

Secolul I începe în anul 1 și se încheie în anul 100.
Secolul II începe în anul 101 și se încheie în anul 200.
Mileniul I începe în anul 1 și se încheie în anul 1000.
Mileniul II începe în anul 1001 și se încheie în anul 2000.

LIBRIS | We know books

Pentru studierea unui eveniment trebuie să răspundem la două întrebări principale: *Când s-a petrecut?* și *Unde s-a petrecut?* Răspunsurile la aceste întrebări ne furnizează atât data sau **timpul istoric** în care a avut loc evenimentul, cât și locul sau **spațiul istoric** în care acesta s-a desfășurat.

Preocuparea oamenilor pentru măsurarea timpului s-a reflectat în apariția primelor calendare.

Fiecare popor și-a creat propriul calendar pornind de la evenimente importante din istoria lui. Astfel, creștinii au împărțit timpul scurs în două mari perioade: **înainte de Hristos (î.H.)** și **după Hristos (d.H.)**. Era noastră începe cu anul 1, anul nașterii lui Hristos.

Fig. 7. Ceramică grecească, Muzeul din Vatican

Cronologia este o disciplină care îi ajută pe istorici să ordoneze evenimentele și să le încadreze în epocă. Pentru a data mai ușor un eveniment, timpul istoric a fost împărțit în mai multe unități: eră, epocă, mileniu, secol, deceniu, an. Pentru evenimentele din zilele noastre, se pot utiliza chiar și ziua și luna (de exemplu, ziua ta de naștere sau decembrie, luna cadourilor).

Era reprezintă cea mai mare diviziune a timpului istoric și cuprinde o perioadă care începe cu data unui eveniment, fapt real sau legendar, de la care începe numerotarea anilor (de exemplu, **era creştină**).

Epocile istorice sunt perioade mari, care se caracterizează prin anumite elemente comune, dar diferite de la o epocă la alta. Fiecare epocă este delimitată de următoarea prin evenimente foarte importante, care au influențat evoluția societății. Aceste evenimente sunt stabilite și acceptate de către toți istoricii. De regulă, epocile istoriei universale nu coincid cu cele ale istoriei naționale.

Istoria este împărțită în cinci mari epoci: Preistoria (Epoca străveche), Antichitatea, Epoca medievală (Evul Mediu), Epoca modernă și Epoca contemporană.

Locul unde au trăit oamenii în trecut și în care s-au desfăşurat evenimente istorice poartă denumirea de **spaţiu istoric**. Acesta este reprezentat prin hărţi istorice. Spațiul istoric s-a modificat de-a lungul timpului, în funcţie de evenimente, influenţând şi limitele geografice ale acestuia.

AFLĂM MAI MULT

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii a fost Preistoria, care a ținut de la apariția omului până la apariția scrierii și a primelor orașe-state.

Istoricii au împărțit această epocă în două perioade, în funcție de materialul din care erau confecționate uneltele și armele, în **Epoca pietrei** și **Epoca metalelor**.

Pentru cercetarea acestor epoci, un rol important revine **arheologiei**.

• Analizează cele două imagini de mai jos și descoperă cel puțin o asemănare și o deosebire între ele.

Fig. 8. Unelte şi arme din Epoca pietrei

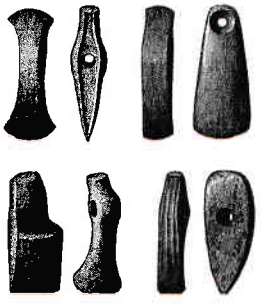

Fig. 9. Unelte şi arme din Epoca metalelor

LECTURĂ RECOMANDATĂ

• *Hora de la Frumuşica* (din volumul *Povestiri istorice*, de Dumitru Almaş)